



# Joutsenmerkin kriteerit päivittäis- tavarakaupoille

Versio 4

# Millainen kauppa voi hakea Joutsenmerkkiä?

- Vähintään 50 % liikevaihdosta syntyy päivittäistavaroista (ruoka, juoma, kulutustavarat)

## JA

- Valikoimaan kuuluu tuotteita vähintään 10:stä seuraavasta kategoriasta:
  - Hedelmät & vihannekset
  - Liha & kala
  - Valmisruuat
  - Leivänpäälliset
  - Maitotuotteet
  - Leivät & keksit
  - Juomat
  - Kahvi, tee, kaakao
  - Säilykkeet
  - Vauvanruoka
  - Viljatuotteet & leivonnaiset
  - Välipalat
  - Pakastetut ruuat
  - Jäätelö & pakastemarjat
  - Eläinten ruoka
  - Paperituotteet
  - Pehmopaperit
  - Kotitalouskemikaalit
  - Hygieniatuotteet

# Kriteerien sisältö

- 19 pakollista vaatimusta (O)
- 7 pistevaatimusta (P)

## Vaatimusalueet

- Valikoima
- Ruokahävikki
- Energia ja ilmasto
- Jätteet
- Hankinnat omaan käyttöön
- Verkkotilausten kuljetukset
- Johdon vastuu

# Valikoima

- O1 Kaupan kuvaus
- O2/P1 Luomuelintarvikkeet sisältäen MSC-merkityn kalan
  - Myyntiosuuden raja-arvo (Suomessa 2,5 %) ja pisteitä pakollista suuremmasta osuudesta
- O3/P2 Ympäristömerkityt tuotteet
  - Myyntiosuuden raja-arvo (Suomessa 10 %) ja pisteitä pakollista suuremmasta osuudesta
- O4 GMO-kielto
- P3 Lähialueella tuotetut elintarvikkeet
- P4 Kestävän kehityksen mukainen ruuantuotanto

# O2/P1 Luomuelintarvikkeet ja MSC-merkitty kala

- O2 Myyntiosuuden raja-arvo tulee täyttää:

Maa	Tanska	Ruotsi	Norja	Islanti	Suomi
Raja-arvo	20 %	8 %	2,5 %	3 %	2,5 %

$$x\% = \frac{\text{luomuelintarvikkeiden liikevaihto} + \text{MSC-merkityn kalan liikevaihto}}{\text{elintarvikkeiden kokonaisliikevaihto}}$$

- P1 Pisteitä raja-arvon ylittävästä myyntiosuudesta:

Maa	1 piste	2 pistettä	3 pistettä	4 pistettä	5 pistettä
Tanska (%)	≥ 20	≥ 22	≥ 25	≥ 30	≥ 35
Islanti (%)	≥ 3	≥ 4	≥ 5	≥ 7	≥ 10
Suomi (%)	≥ 2,5	≥ 3	≥ 4	≥ 6	≥ 8
Norja (%)	≥ 2,5	≥ 3	≥ 4	≥ 6	≥ 8
Ruotsi (%)	≥ 8	≥ 9	≥ 10	≥ 12	≥ 15

## O3/P2 Ympäristömerkityt tuotteet

- O3 Myyntiosuuden raja-arvon tulee täytyä:

Maa	Tanska	Ruotsi	Norja	Islanti	Suomi
Raja-arvo	25 %	25 %	20 %	12 %	10 %

$$x\% = \frac{\text{ympäristömerkittyjen tuotteiden liikevaihto} *}{\text{kokonaisliikevaihto tuotteista, jotka eivät ole elintarvikkeita} *}$$

\* sisältäen kestokulutustavarat tai ilman kestokulutustavaroita

- P2 Pisteitä raja-arvon ylittävästä myyntiosuudesta:

Maa	1 piste	2 pistettä	3 pistettä	4 pistettä	5 pistettä
Tanska (%)	≥ 25	≥ 27	≥ 30	≥ 35	≥ 40
Islanti (%)	≥ 12	≥ 14	≥ 17	≥ 20	≥ 25
Suomi (%)	≥ 10	≥ 12	≥ 15	≥ 18	≥ 23
Norja (%)	≥ 20	≥ 22	≥ 25	≥ 30	≥ 35
Ruotsi (%)	≥ 25	≥ 27	≥ 30	≥ 35	≥ 40

Koskee tuotteita, jotka eivät ole elintarvikkeita. Kauppa valitsee itse laskeeko kestokulutustavarat (esim. vaatteet ja sisustustarvikkeet) mukaan vai jättääkö ne pois.

## O3 GMO-kielto

- Kaupan valikoimassa ei saa olla geenimuunneltuja (GMO) elintarvikkeita
- Kaupan johdon tulee tehdä periaatepäätös, jonka mukaan GMO-tuotteita ei myydä kaupassa

## P3 Lähialueella tuotetut elintarvikkeet

- Kauppa saa pisteitä jokaisesta kategoriasta, joissa on yksi tai useampi lähialueella\* tuotettu tuote (max. 2 pistettä)
  - Maitotuotteet
  - Kananmunat
  - Viljatuotteet ja leivonnaiset
  - Hedelmät ja marjat
  - Vihannekset, juurekset ja sienet
  - Juomat (mehu, olut yms.)
  - Siipikarja (kana, kalkkuna yms.)
  - Kala ja merenelävät
  - Liha (nauta, sika, lammas, vuohi, riista yms.)
  - Muu (hunaja, öljy, yrtit yms.)

\*Kaikki tuotanto, viljely, pyynti, sadonkorjuu, poiminta, jalostus ja varastointi tapahtuu 250 km sisällä

## P4 Kestävä ruuantuotanto

- Kauppa voi saada pisteitä eri toimenpiteistä, joista kaupan johto on tehnyt periaatepäätöksen.

Tarjoaa yhden tai kaksi tuotemerkkiä maidon, kananmunien, lihan, sianlihan tai siipikarjan osalta, jonka ravinnonlähteenä ei ole käytetty geenimuunneltua rehua.	1 p tai 2 p
Ainoastaan RSPO-sertifioitua palmuöljyä oman tuotemerkin elintarvikkeissa	1 p
Oman tuotemerkin elintarvikkeisiin kuuluvat tuoteuutuudet eivät sisällä palmuöljyä.	1 p
Kaikki kaupan tarjoama kahvi, tee tai kaakaotuotteet sertifioituja	2 p kahvi 2 p tee 1 p kaakao
Tarjoaa yhden tuotteen tai kaksi tuotetta, jolla on merkintä, joka ottaa selkeästi huomioon biodiversiteetin, kuten Svenskt Sigill Klimat & Naturbeteskött, Naturskånsom tai Grasbasert.	1 p tai 2 p

## 2. Ruokahävikki

- O5 Ruokahävikin mittaaminen ja analysointi
- O6 Ruokahävikin määrä
- O7 Ruokahävikin vähentäminen ja ehkäisy



## O5–06 Ruokahävikin mittaaminen ja määrä

- O5 Ruokahävikin mittaaminen ja analysointi
  - Kaupan tulee mitata syntyvän ruokahävikin määrä ja vähintään kerran kuukaudessa käydä läpi hävikin määrä ja analysoida sen syyt
  - Analyysien pohjalta on ryhdyttävä toimenpiteisiin ruokahävikin vähenemisen varmistamiseksi jatkossa
- O6 Ruokahävikin määrä
  - Kaupan tulee ilmoittaa vuosittaisen ruokahävikin määrä, joko euroina tai kiloina suhteutettuna ruoan/juoman liikevaihtoon



## O7 Ruokahävikin vähentäminen ja ehkäisy

- Kaupalla tulee olla rutiinit, joiden avulla varmistetaan ruokahävikin vähentäminen ja ehkäisy
- Rutiinien tulee vähintään sisältää seuraaviin tuoteryhmiin kohdistetut toimenpiteet:
  - Hedelmät ja vihannekset sekä leipä ja leivonnaiset
  - Liha, maitotuotteet ja tuoreet valmisruuat
  - Yleiset ohjeet elintarvikkeille
- Lisäksi kaupan tulee suunnitella konkreettiset toimenpiteet, joilla kannustetaan asiakkaita vähentämään ruokahävikkiä



## 3. Energia ja ilmasto

- O8 Energia-analyysi
- O9 Energiansäästö
- O10 Uusien energiantensiivisten laitteiden hankinta
- P5 Ilmastotoimenpiteet



## O8 Energia-analyysi

- Kaupalle tulee olla tehty viimeisen kolmen vuoden aikana energia-analyysi, jossa keskitytään energiansäätöön
- Analyysin pohjalta kaupalla on oltava kirjallinen toimintasuunnitelma ja aikataulutetut tavoitteet energiankulutuksen vähentämiseksi
- Analyysin tulee pohjautua standardiin EN 16247-1 ja sen tulee olla toteuttanut pätevä energia-asiantuntija, jolla on asianmukaista tietoa energiansäätötoimista rakennuksissa ja/tai myymälätekniikassa

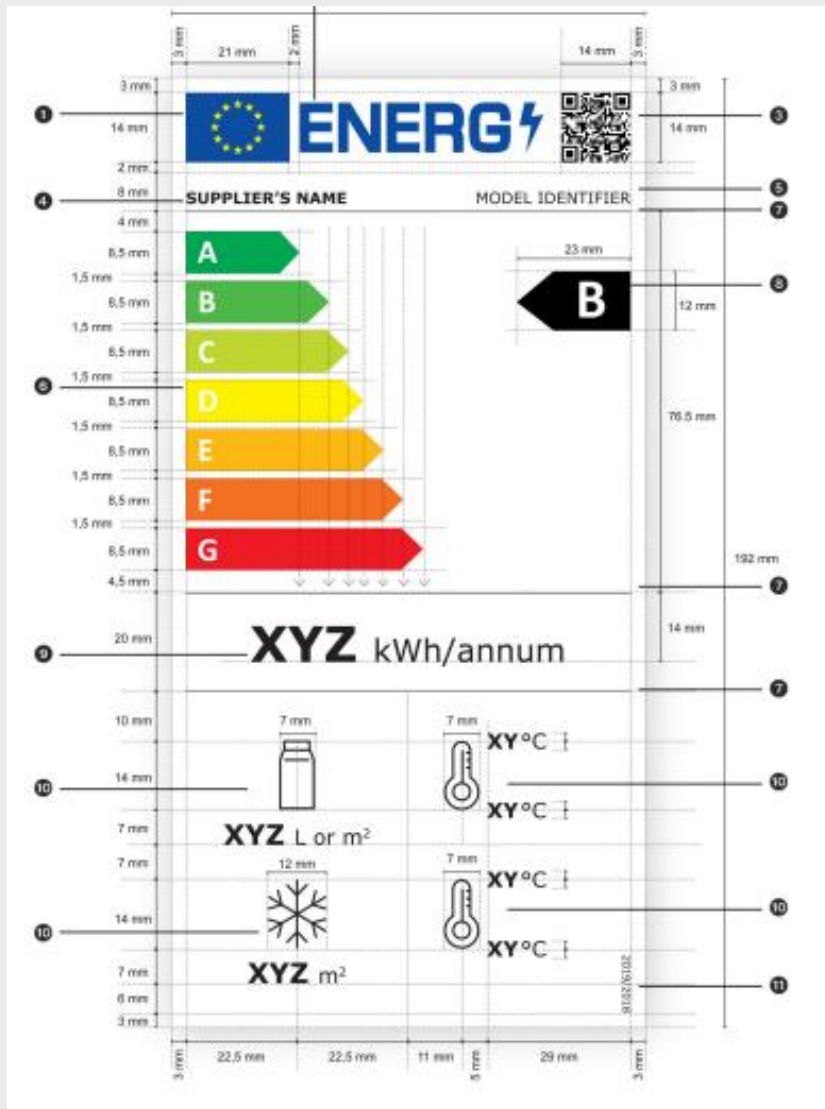
# O9 Energiansäästö

- Kaupan tulee toteuttaa seuraavat energiansäästötoimenpiteet
  - Kaikki kylmälaitteet ja pakastimet aina peitettynä\*
  - Henkilökunnan tilojen ja kaupan WC-tilojen valaistus tarveohjattu
  - Kaupassa ei saa olla halogeeneja tai elohopeaa sisältäviä valonlähteitä myymälä- ja varastotiloissa
  - Kaupassa tulee olla toimiva lämmöntalteenottojärjestelmä, joka siirtää kylmälaitteiden ylijäämälämmön muiden tilojen lämmittämiseen
  - Ilmanvaihdossa ja lämmityksessä tarveohjaus

\* Herkkutiskit ovat poikkeus vaatimuksesta, mutta ne tulee peittää yön ajaksi.

# O10 Energiaintensiivisten laitteiden hankinta

- Uusien energiaa kuluttavien laitteiden hankinnan yhteydessä kaupan tulee varmistaa, että ne kuuluvat kahteen energiatehokkaimpaan luokkaan
- Vaatimus koskee laitteita, joille on EU:n energiamerkintäjärjestelmä ja joita on saatavana asianmukaisessa kategoriassa ja sopivan kokoisena
  - Pohjoismainen ympäristömerkintä viittaa 11. maaliskuuta 2019 annettuun asetukseen (EU) 2019/2018, jolla täydennetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2017/1369 koskien suoran myyntitoiminnon kylmäsäilytyslaitteiden energiamerkintöjä



Mallietiketti suoran myyntitoiminnon kylmäsäilytyslaitteille

## P5 Ilmastotoimenpiteet (yhteensä max. 6p)

Toimenpiteet	Pisteet
Kaupalla on omat energiaa vähentävät toimenpiteet, joiden vaikutuksena on 5 %:n vähennys kokonaisenergiantarpeessa	2
Kaupalla on omat energiaa vähentävä toimenpiteet, joiden vaikutuksena on 10 %:n vähennys kokonaisenergiantarpeessa	3
Kaupalla on omaa sähköntuotantoa, joka kattaa 15 % kaikesta sähkötarpeesta	2
Kaupalla on omaa sähköntuotantoa, joka kattaa 25 % kaikesta sähkötarpeesta	3
Kauppa on vaihtanut kaikki synteettiset kylmäaineet kylmäaineisiin, joissa <GWP 5	2
Kauppa tarjoaa asiakkaille sähköauton latausaseman. Latauspaikan tulee sijaita kaupan asiakaspysäköinnin yhteydessä.	1
Kauppa ostaa pelkästään ympäristömerkittyä sähköä (Bra Miljöval-, EKOEnergy- tai vastaava merkki)*	1

\* Sähkön ympäristömerkinnän tulee noudattaa Pohjoismaisen ympäristömerkinnän sertifiointijärjestelmiä koskevia ohjeita. Bra Miljöval ja EKOEnergy ovat ohjeiden mukaiset ja hyväksytään.

## 4. Jätteet

- O11 Lajittelematon jäte
  - Raja-arvo
- O12 Biojäte
- O13 Syntypaikkalajittelu
- P6 Toimenpiteet pakkausten määrän vähentämiseksi

# O11 Lajittelematon jäte

Tarkoittaa kaikkea lajittelematonta jätettä, joka menee kaatopaikalle tai poltettavaksi, eli sekajäte ja energiajäte.

**Vaihtoehto 1.** Kauppa saa tiedot lajittelemattoman jätteen määrästä vuodesta jätteenkäsittely-yritykseltä.



**Vaihtoehto 2.** Kauppa EI SAA tietoja syntyvän lajittelemattoman jätteen määrästä kilogrammoina.



Kauppan tulee täyttää lajittelemattoman jätteen vuosittaisen määrän **raja-arvo** alla olevan taulukon mukaisesti.

Maa	Valuutta	Kg lajittelematonta jätettä per liikevaihto miljoonissa
Islanti	ISK	35
Norja	NOK	250
Ruotsi	SEK	425
Tanska	DKK	450
Suomi	Euro	4100

Kauppan tulee luoda **toimintasuunnitelma**, joka sisältää tavoitteet ja toimenpiteet lajittelemattoman jätteen määrän vähentämiseksi.

## O12 Biojäte

- Kaupan tulee ilmoittaa vuodessa syntyneen biojätteen määrä kilogrammoissa
- Laskennassa tulee suhteuttaa biojätteen määrä elintarvikkeiden liikevaihtoon vuoden ajalta
- Vuosittainen seuranta
- Mikäli kauppa ei saa tietoa biojätteen määrästä kiloina vuodessa, tarvitaan jäteyhtiöltä kirjallinen lausunto asiasta

# O13 Syntypaikkalajittelu

- Kaupan tulee syntypaikkalajitella kaikki syntyvä jäte jakeisiin, jotka ovat oleellisia kaupan toiminnassa ja joita jätteenkäsittelyn hoitava yritys tarjoaa

Lasipakkaukset	Metallipakkaukset
Biojäte	Pakattu biojäte
Pahvi/kartonki	Lehdet ja mainokset
Toimistopaperi	SER
Kovamuovipakkaukset	Kirkas kalvomuovi

## P6 Toimenpiteet pakkausten määrän vähentämiseksi

- Kauppa saa pisteitä toimenpiteistä pakkausten määrän vähentämiseksi (max. 2 pistettä) Esim:
  - Kauppa myy tuotteita irtopainon mukaan siten, että asiakas voi ostaa niitä omiin astioihin. Tuotteille ei tarjota kertakäyttöpakkausta (esim. irtokarkit).
  - Kauppa ostaa ja myy ilman pakkausta sellaisia tuotteita, jotka tavallisesti myydään pakkauksessa
  - Kauppa on toteuttanut hankkeen, jonka tarkoituksena on käyttää kierrätysmateriaalia omien tuotteiden tuotantoon
  - Kauppa osoittaa, että se viestii aktiivisesti asiakkaille pakkausten asianmukaisesta kierrättämisestä
  - Kauppa osoittaa, että se viestii aktiivisesti asiakkaille omien pussien ja kassien ottamisesta mukaan
  - Kaupalla on käytäntö, jonka mukaan se kannustaa vuosittain viittä suurinta toimittajaa vähentämään pakkausmateriaalia, olemaan käyttämättä sekundääripakkauksia ja uudelleenkäyttämään kuljetuspakkauksia.

## 5. Hankinnat omaan käyttöön

- O14 Tuotteiden ja palveluiden hankinta
- P7 Ympäristömerkittyjen tuotteiden ja palveluiden hankinta



# O14 Oman käytön tuotteiden ja palveluiden hankinta

- Painotuotteet
  - 100 % hankituista painotuotteista tulee olla Joutsenmerkittyjä tai EU-ympäristömerkittyjä
- Pehmopaperit
  - 100 % hankituista pehmopapereista tulee olla ympäristömerkittyjä
- Muovikelmu
  - Elintarvikkeiden pakkaamiseen käytettävä kelmu ei saa sisältää PVC:tä tai PVDC:tä



## P7 Ympäristömerkittyjen tuotteiden ja palveluiden hankinta

Ympäristömerkitty tuote/palvelu	Pisteet
Siivouspalvelu	2
Kahvipalvelu	1
Työvaatteet	1
Eteismattojen pesupalvelu	1
Ei lainkaan hankittavia painotuotteita	2

## 6. Verkkotilausten kuljetukset

- O15 Uusien ajoneuvojen hankinta
  - Uusien ajoneuvojen tulee kulkea sähköllä, biokaasulla tai vedyllä
- O16 Tehokkaan ajon suunnittelu
  - Rutiinit kuljetuksien optimoisesta siten, että ajettu kilometrit vähenevät

## 7. Johdon vastuu

- O17 Koulutus ja kommunikaatio
- Koko henkilökunnan tulee käydä koulutus sisältäen:
  - Mitä kaupan ympäristötyöhön sisältyy
  - Mitä tarkoittaa, että kauppa on Joutsenmerkitty
  - Kuinka Joutsenmerkistä viestitään asiakkaille
  - Miten henkilökunta osallistuu kaupan ympäristötyöhön
- O18 Vuosittainen seuranta
- Kaupan tulee vuosittain seurata ja raportoida vaatimusten O2, O3, O11 ja O12 täyttyminen

# O19 Pakolliset pisteet

- Kaupan tulee kerätä vähintään 9 pistettä

Pistevaatus	Korkein mahdollinen pistemäärä
P1 Luomuelintarvikkeet sisältäen MSC-merkityn kalan	5
P2 Ympäristömerkityt tuotteet	5
P3 Lähialueella tuotetut elintarvikkeet	2
P4 Kestävän kehityksen mukainen ruuantuotanto	11
P5 Ilmastotoimet	6
P6 Pakkaukset	2
P7 Ympäristömerkityt hankinnat	8
Korkein mahdollinen kokonaispistemäärä	39